

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

CENTRUM EDUKACJI HISTORYCZNEJ „LATARNIA”
im. prof. hm. RP Tomasza Strzembosza

PLAN PRACY OBOZU HISTORYCZNEGO „HISTORIA W TERENIE”

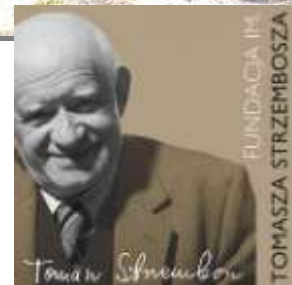

**70 rocznica
zakończenia
II Wojny
Światowej**
Piaski 12-21 lipca 2015

Muzeum II Wojny Światowej

**Muzeum
Stutthof
w Sztutowie**

ORGANIZATOR:

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

PARTNERZY:

Instytut Pamięci Narodowej

Muzeum II Wojny światowej w Gdańsku

Muzeum Stutthof w Sztutowie

Fundacja im. Tomasza Strzembosza

Niezależne Wydawnictwo

Harcerskie

TVP HISTORIA

KOORDYNATOR

HISTORYCZNY PROJEKTU:

prof. KUL dr hab. hm. Marek Wierzbicki, IPN

Bank Zachodni WBK

Grupa Santander

CENTRUM EDUKACJI HISTORYCZNEJ „LATARNIA”

im. prof. hm. RP Tomasza Strzembosza

przy Bazie wypoczynkowo-szkoleniowej w Piaskach

...”Bez znajomości przeszłości nie można ani sensownie żyć dzisiaj, ani budować przyszłości.(...) Trzeba więc myśleć o przeszłości i znać tę przeszłość – i ja w owo myślenie chcę włożyć choćby małą cegielkę...” T. Strzembosz

Druh Tomasz Strzembosz jest dla ZHR-u nie tylko założycielem, ale i autorytetem. Mija 10 lat od momentu kiedy odszedł na wieczną wartę. Trudno wyobrazić dziś sobie w Polsce harcerza, który nie wie, kim był profesor Tomasz Strzembosz.

Wspominając wkład Tomasza w historię Polski pragniemy w 10 rocznicę Jego śmierci, złożyć Mu hołd poprzez nazwanie Jego imieniem - nowopowstałego NAUKOWEGO CENTRUM EDUKACJI HISTORYCZNEJ „LATARNIA” przy Bazie wypoczynkowo-szkoleniowej w Piaskach (Nowa Karczma) Krynica Morska w nowo nabytym budynku przez ZHR w Piaskach – Nowa Karczma gm. Krynica Morska.

Wyjątki z rozkazu nr L.12/2014 z dnia 15.10.2014

**Przewodniczącej ZHR hm. Ewy
Borkowskiej-Pastwa**

1.2. Powołuję z dniem 16 października 2014 roku, w 10 rocznicę śmierci Honorowego Przewodniczącego Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej prof. hm. RP Tomasza Strzembosza **CENTRUM EDUKACJI HISTORYCZNEJ „LATARNIA”** przy Bazie wypoczynkowo-szkoleniowej ZHR w Piaskach (gmina Krynica Morska) nadając mu Jego imię.

1.2.1. Mianuję na funkcję Koordynatora Naukowego **CENTRUM EDUKACJI HISTORYCZNEJ „LATARNIA” im. prof. hm. RP Tomasza Strzembosza dr hab. hm. Marka**

Wierzbickiego (Mazowiecka Chorągiew Harcerzy).

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE I ORGANIZACYJNE OBOZU HISTORYCZNEGO

W maju 2015 r. mija 70 rocznica zakończenia II Wojny światowej. Nawiązując do tych ważnych dla Polski wydarzeń, Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej zaplanował sposób upamiętnienia zakończenia okupacji niemieckiej, poprzez realizację projektu pod nazwą „HISTORIA W TERENIE” realizowanego w Piaskach koło Krynicy Morskiej, związanych z walkami o wolność Polski.

„Historia w terenie” to nazwa obozu historycznego zorganizowanego w miejscu, gdzie rozegrały się historyczne walki o Mierzęję Wiślaną tuż obok latarni-strażnicy z czasów II wojny światowej, noszącego ślady ostrzałów nacierających wojsk.

Wydarzenia historyczne poznawane w miejscu w którym się rozegrały w terenie, urozmaiczone nowoczesną formą przekazu wiedzy historycznej, odtworzeniem rekonstrukcyjnym wydarzeń, będą głównym założeniem tego projektu.

Zakwaterowanie w wojskowych namiotach, wyżywienie z kuchni polowej, zwiady terenowe po pozostałościach z II wojny światowej (miejsca martyrologii, bunkry, okopy) - w minimalnym choć stopniu odtworzą warunki sprzed 70 lat.

Ważnym wydarzeniem projektu będzie PIKNIK HISTORYCZNY pod patronatem TVP Historia w dniu 15lipca. W jego programie przewidujemy m. in. widowisko historyczne pt. "Walki o Mierzęję Wiślaną w 1945 r." filmowane przez TVP Historia oraz Dzień śp. Prof. Tomasza Strzembosza - wybitnego polskiego historyka i patrona Centrum Edukacji Historycznej "Latarnia". Przybędą nań uczniowie Profesora, którzy dzielić się będą z harcerkami i harcerzami wspomnieniami o ich Mistrzu (był Honorowym Przewodniczącym ZHR). W porozumieniu z IPN zorganizowane zostanie także upamiętnienie ofiar Obławy Augustowskiej. W specjalnym namiocie - pawilonie IPN znajdują się materiały edukacyjne na ten temat, z których skorzystają harcerze. Wieczorem odbędzie się uroczyste ognisko, poświęcone tematyce Obławy Augustowskiej, na którym wykład-gawędę wygłosi prof. dr hab. Jan Żaryn.

Metodyka pracy obozu

Zajęcia odbywać się będą metodą warsztatową, ukierunkowaną na żywą lekcję historii tj. wychowanie przez działanie oraz zastosowanie nauki historii tzw. metodą Tomasza Strzembosza - przez pryzmat losów jednostki spojrzenie na wielkie wydarzenia historyczne, a także udział w widowisku historycznym : „Walki o Mierzęję Wiślaną w 1945 r.” z TVP Historia, prace w terenie oraz poszukiwanie i rejestr umocnień z czasów II wojny światowej.

Podstawowe formy pracy:

- wykłady
- warsztaty,
- wycieczki,
- gry terenowe
- dyskusje
- 10 dniowy pobyt w terenie, pod namiotami, w miejscu i w warunkach zbliżonych do poznawanej historii.

Celami realizowanego zadania są:

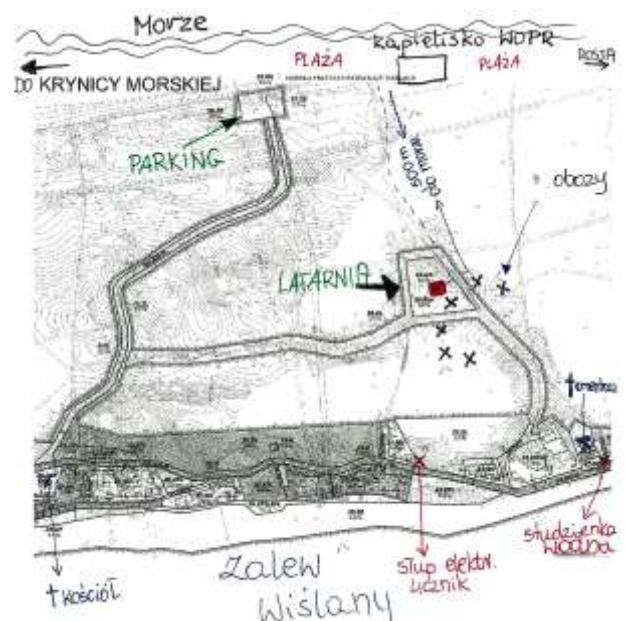
- przekazywanie młodzieży wartości tkwiących w ich najbliższym otoczeniu kulturowym, tak by mogli je przyjmować, akceptować i identyfikować się z nimi i – co bardzo ważne – właściwie je pielęgnować,

- upamiętnienie miejsc historycznych, wydarzeń, męczeństwa i represji oraz osób związanych z tymi wydarzeniami,
- wymiana myśli i doświadczeń środowisk historycznych w ścisłym powiązaniu z przyrodą,
- propagowanie wiedzy o historii Polski i Mierzei Wiślanej
- kształtowanie wśród uczestników patriotyzmu poprzez poznawanie historii i tradycji Polski,
- pomoc w zrozumieniu relacji pomiędzy regionalnym dziedzictwem kulturowym a dziedzictwem narodowym i europejskim,

Efektami projektu będą:

- konstruowanie narzędzi pomocniczych w samodzielnym zdobywaniu wiedzy historycznej o regionie,
- poznanie i opanowanie zasadniczych pojęć i terminów z zakresu wiedzy o najnowszej historii Polski szczególnie z czasów II wojny światowej
- poznanie historii regionu w kontekście dziejów narodu polskiego,
- poznanie instytucji, organizacji społeczno-kulturalnych zajmujących się propagowaniem historii Polski (Instytut Pamięci Narodowej, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Obozu Stutthof w Sztutowie, Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej)
- rozbudowa grupy rekonstrukcji historycznej,
- stworzenie „żywej” lekcji historii – czynny udział w widowisku historycznym
- rozbudzenie talentów artystycznych wśród młodzieży i ich zdolności, nabycie umiejętności aktorskich, scenicznych,
- zgromadzenie, opracowanie i zarchiwizowanie zebranych samodzielnie materiałów dotyczących dziejów regionu,
- dostrzeganie i prezentowanie walorów historycznych regionu – wschodniej części Mierzei Wiślanej,
- umiejętność wykorzystywania różnorodnych form prezentowania własnej wiedzy i poglądów,
- rozbudzenie zainteresowania młodzieży technikami obronnymi, paramilitarnymi oraz aktywnymi formami spędzania wolnego czasu,

MIEJSCE: *Piaski - Nowa Karczma – część miasta Krynicy Morskiej (ok. 18 km za Krynica), w powiecie nowodworskim, w woj. pomorskim na końcu polskiej części Mierzei Wiślanej, nad Zatoką Gdańską i nad Zalewem Wiślanym przy drodze woj. nr 501, ok. 4 km od granicy Polski z Rosją. Piaski zamieszkuje 200 mieszkańców. Znajduje się tu Kościół, 2-3 sklepy. Można dojechać samochodem osobowym, autobusem PKS z Krynicy Morskiej, Gdańska czy Elbląga. Najbliższy Zakład Opieki Zdrowotnej znajduje się w Krynicy Morskiej.*

Piaski - dawna nazwa (niem.) Neukrug- to miejscowość na skraju polskiej części Mierzei Wiślanej. Cztery kilometry dalej jest granica z Rosją. Port jest niewielki i płytki, rozrywkowych miejsc niewiele, kilka sklepów. Ale to właśnie tu są najpiękniejsze i najczystsze plaże mierzei. Na początku była karczma i wioska, które powstały jeszcze w średniowieczu. Stąd dawna nazwa miejscowości, dziś już raczej nieużywana - Nowa Karczma. Powstała ona dzięki przywilejowi z 16 maja 1429 r. nadanemu karczmarzowi Hannosowi przez komtura krzyżackiego Henryka Holta.

Wędrujące wydmy powodowały, że osada na **przestrzeni** wieków kilkakrotnie zmieniała swoje położenie. Ostatnia taka migracja miała miejsce w 1825 roku. Pierwszy kościół wybudowano w Nowej Karczmie około 1600 r. Jest również cmentarz mennonicki z XVIII wieku.

Do 1793 r. miejscowość należała do Gdańska, w tym w latach 1466-1772 w **składzie** województwa pomorskiego, i wraz z tym miastem do I Rzeczypospolitej. Granica z Prusami Książęcymi przebiegała w tamtym czasie dopiero niespełna 1 km na wschód od sąsiedniej bliźniaczej wioski rybackiej Narmeln **Polski** (zwanej czasem Polsk). Narmeln był także często zasypywany przez piaski wydmy. Do 1878 r. w połowie drogi między dzisiejszą Nową Karczmą (niem. Neukrug) a Polskiem istniała szkoła, która została zasypana, a dzieci musiały się przenieść do oddalonej o 8 km szkoły w Nowej Karczmie). Z drugiej strony, ok. 1 km na wschód przy dawnej granicy z Prusami Książęcymi, istniał kościół, który już w końcu XIX w. był całkowicie zaspany 26 metrową wydumą (do dziś największą ruchomą wydumą na mierzei). Po II wojnie światowej pozostała miejscowa ludność Narmeln poddana została represjom, a następnie wysiedleniu. Pozostałości po wsi pochłonęły stopniowo piaski i przyroda.

W czasie II wojny światowej Nowa Karczma uległa zniszczeniu, została zajęta 1 maja 1945 przez wojska radzieckie, a z czasem przejęła ją administracja polska, po wytyczeniu granicy, przybyli też pierwsi polscy osadnicy. W roku 1964 doprowadzono do Nowej Karczmy z Krynicy Morskiej drogę asfaltową.

W 1948 r. wprowadzono urzędowo polską nazwę Nowa Karczma, zastępując poprzednią niemiecką nazwę wsi Neukrug (obecnie wschodnia część miejscowości), a także wprowadzono nazwę Ptaszkowo, zastępując nazwę wsi Vöglers (obecnie jest to zachodnia część Piasków). Potocznie stosowano nazwę Piaski, które jest bardzo popularna wśród elblązan i gdańszczan.

Do 1991 r. Nowa Karczma była wsią w gminie Sztutowo. Wtedy to wraz z innymi miejscowościami utworzyły miasto Krynica Morska.

Latarnia znajduje się za wsią Piaski ok. 1,5 km w lesie na niewielkiej polanie po środku Mierzei – skąd do plaży jest ok 400 m i do Zalewu Wiślanego też około 400 m. Jest to budynek z czasów II wojny światowej – spełniający w czasie wojny zadania latarni morskiej, strażnicy i stacji ratunkowej, gdzie znajdowała się łódź ratunkowa, która po szynach spuszczana była w kierunku morza lub zalewu. Do tego używany był orczyk napędzany siłą pociągową koni. Nieopodal latarni zbudowane były koszary i stajnie dla koni. Stacjonujący tu żołnierze z jednostki SS-Tottenkopfstormbann KL Stutthof z obozu Koncentracyjnego w Sztutowie wyłapywali uciekających z obozu więźniów.

Podczas zaciętych walk o Mierzeję Wiślaną - Latarnia pełniła funkcje wieżyczki strzelniczej. Do dziś na murach widoczne są liczne ślady po kulach. Ze stajni i koszar nic nie pozostało. Po wojnie do końca lat 70 w latarni znajdował się przygraniczny punkt nasłuchowy Wojsk Ochrony Pogranicza LWP. Żołnierze byli zakwaterowani w dzisiejszej części magazynowej latarni. Do lat osiemdziesiątych, Piaski były wsią tzw. przygraniczną, w której mogli przebywać tylko mieszkańcy. Po 1989 – odkryto urok odciętych d światła Piasek, a szczególnie cudownej piaszczystej plaży.

UCZESTNICZY PROJEKTU:

- 30 osób - uczniowie, studenci, młodzi pasjonaci historii oraz 5 osób kadry
- 200 osób – harcerki i harcerze Zgrupowania Obozów „Krań Historii’2015” w Piaskach

Zadanie wykonywane będzie pod kierunkiem specjalistów, historyków, którzy, z racji posiadanego bądź zdobywanego wykształcenia oraz w oparciu o doświadczenia ogólne a czasami także osobiste, są należycie przygotowani do prowadzenia zadania. Gwarantuje to wysoki poziom i pewność, iż będą oni w odpowiednio profesjonalny sposób pilotować ten projekt, przekazując swoją wiedzę i umiejętności. W realizacji programu będą brali udział instruktorzy harcerscy, animatorzy kultury, specjaliści z dziedziny materiałów wybuchowych, bezpieczeństwa, historycy, którzy posiadają konieczne zawodowe uprawnienia.

KADRA:

- *Koordynator projektu - hm. Lidia Wierzbicka*
- *Koordynator historyczny- prof. KUL dr hab. Marek Wierzbicki – harcmistrz*
- *Reżyser widowiska – mgr Przemysław Bednarczyk TVP HISTORIA*
- *Ratownik medyczny –Justyna Kraśkiewicz, Kucharka – Dorota Rybczyńska*

WYKŁADOWCY:

- dr Janusz Marszałec
- prof. UG dr hab. Piotr Niwiński
- prof. KUL dr hab. Rafał Wnuk,
- Prof. dr hab. Bogdan Chrzanowski
- Prof. dr hab. Jan Żaryn
- dyr. Piotr Tarnowski
- dr. Tomasz Łabuszewski

KALENDARIUM „Z Historią w terenie”

Dzień		Działanie	Odpowiedzialny
12.07. 2015	Przed południem	Podróż na miejsce obozu, przygotowanie namiotów	
	Po południu	Przyjazd, zakwaterowanie, spotkanie organizacyjne	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL
	Po południu	Ognisko temat: Wprowadzenie do programu obozu, historia miejsca.	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL
13.07. 2015	Przed południem	Ćwiczenia z terenoznawstwa – impreza na orientację (INO)	Przemysław Bednarczyk
	Po południu	Wykład pt. „Kościół katolicki wobec władzy komunistycznej w Polsce (1945-1989) – prof. dr hab. Jan Żaryn	Prof. dr hab. Jan Żaryn
	Wieczorem	Zwiady okolicy, Dzieje granic wschodnich RP - wyprawa do granicy RP Kino w terenie - filmy historyczne	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL
14.07. 2015	Przed południem	Warsztaty historyczne pt. „II wojna światowa w Regionie Gdańskim” – zajęcia pod kierunkiem pracowników Muzeum II Wojny Światowej	Mateusz Jasik (Muzeum II w. św.)
	Po południu	- Wykład: Wojna na Mierzei 1945” - „Wojna na Bałtyku 1945” - Przygotowanie widowiska historycznego pt „ Walki o Mierzeję Wiślaną 1945” (budowa okopów, umocnień i dekoracji wojennych do widowiska historycznego).	Marcin Westphal Wojciech Łukaszun M II WŚ Przemysław Bednarczyk TVP Historia TVP Historia
	Wieczorem	Wykład pt. „Powstanie warszawskie i jego pamięć”, dyskusja	Dr Janusz Marszałec, dr hab. Rafał Wnuk, prof. KUL
15.07. 2015	Przed południem	PIKNIK HISTORYCZNY pod patronatem TVP Historia, Próba generalna widowiska historycznego	Przemysław Bednarczyk TVP Historia
	Po południu	Widowisko historyczne pt „ Walki o Mierzeję Wiślaną 1945” Spotkanie uczniów Tomasza Strzembosza Wojskowa „garkuchnia” - grochówka z kuchni polowej; piknik historyczny	Przemysław Bednarczyk TVP Historia
	Wieczorem	Uroczyste ognisko : Podziemie niepodległościowe po II wojnie: Obława augustowska- rocznica mordu Nocne Kino w terenie , filmy historyczne; Nocna wojskowa Gra terenowa	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL Prof. dr hab. Jan Żaryn
16.07. 2015	Przed południem	Warsztaty historyczne w Muzeum Obozu Koncentracyjnego Stuthoff	Dział Edukacyjny Muzeum Obozu KONcentracyjnego Stuthoff
	Po południu		
	Wieczorem	Wykład „Podziemie niepodległościowe w Regionie Gdańskim”	Dr hab. Piotr Niwiński, prof. UG
17.07. 2015	Przed południem	Warsztaty historyczne – poszukiwanie i rejestr umocnień niemieckich na Mierzei Wiślanej	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL
	Po południu	Wykład: „Polskie podziemie zbrojne pod okupacją niemiecką 1939-1945”	Prof. dr hab. Bogdan Chranowski
	Wieczorem	Zwiad terenowo-historyczny miejscowości Piaski	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL
18.07. 2015	Przed południem	Wycieczka	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL
	Południe	- FROMBORK – Planetarium, katedra, muzeum	
	Po południu	- MALBORK – Zamek Krzyżacki	
19.07. 2015	Przed południem	Zajęcia terenowe – poszukiwanie i rejestr umocnień niemieckich	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL
	Po południu		
	Wieczorem	Wykład: „Polskie podziemie niepodległościowe 1944-1956”	dr Tomasz Łabuszewski
20.07. 2015	Przed południem	Zajęcia terenowe – poszukiwanie i rejestr umocnień niemieckich	dr hab. Marek Wierzbicki, KUL
	Po południu	Zwiedzanie – Muzeum Zalewu Wiślanego w Kątach Rybackich	Dr hab. Marek Wierzbicki, prof. KUL
	Wieczorem noc	Ognisko – Pożegnalne Podsumowanie obozu historycznego - wnioski	
21.07.		Wyjazd	

PROGRAM PIKNIKU HISTORYCZNEGO

- godz. 10:00 Spotkanie z uczniami prof. Tomasz Strzembosza
pt. „Nasz Mistrz, nasz Tomek” – prowadzenie: **Rafał Wnuk**
- godz. 10-12.30. Warsztaty historyczne dla dzieci
Szpital Polowy (pokazy ratownictwa medycznego)
„małpi gaj” -mini poligon linowy i tor przeszkód dla dzieci
rzuty do celu granatem , strzelanie z łuku i z wiatrówki
„mały łącznik - nauka szyfrów, dostarczanie meldunków
podchody i zwiad terenu z mapką i busołą
konkurs plastyczny, robienie stempli z ziemniaka
zrzuty spadochronowe z wieży
rozpalanie ogniska bez zapalek, gotowanie na ognisku – budowa kuchni polowej
salonik gier planszowych IPN
- godz. 12:00 – II Śniadanie
- **godz. 14.00 Oficjalne rozpoczęcie pikniku**
wystąpienie Prezesa IPN dr. Łukasza Kamińskiego,
minuta ciszy, modlitwa za ofiary II wojny światowej,
Widowisko historyczne pt „ Zdobycie Mierzei Wiślanej w 1945 r.”
TVP HISTORIA reżyseria: **Przemysław Bednarczyk**
- godz. 15:30 – Obiad
- godz. 16:00- 18:00 – Warsztaty historyczne część II
przeprawy linowe („małpi gaj”), bieg przelajowy (INO)
paintball laserowy/turniej łączniczy i strzelecki
turniej Gier Planszowych IPN
- godz. 19:00 – Kolacja
- 20:00 – Ognisko: Obława Augustowska-prowadzenie **Marek Wierzbicki**
Gawęda prof. Jana Żaryna
Konkurs Wiedzy o Obławie Augustowskiej
Film dokumentalny, relacje świadków
Pieśni partyzanckie i wojenne
Nocne kino historyczne - prezentacje filmowe